

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ
СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Колективна монографія

*За загальною редакцією
д-ра екон. наук, проф. Т. В. Гринько*

Дніпро
Видавець Біла К. О.
2020

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(протокол № 9 от 25.02.2020)*

Рецензенти:

І. В. Гонтарева, д-р екон. наук, проф., професор кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Н. В. Валінкевич, д-р екон. наук, проф., проф. кафедри менеджменту і підприємництва державного університету «Житомирська політехніка»;

Р. В. Іванов, д-р екон. наук, доц., завідувач кафедри економічної кібернетики Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Автори:

Бененсон О. О., Бережецька С. Ю., Биков Б. Д., Бикова В. Г., Біла К. О., Білоус-Сергеева С. О., Боровик Т. В., Бортульов Є. С., Величко Л. А., Величко О. П., Вінічук І. М., Воробйова Н. П., Гаврилук С. П., Гвініашвілі Т. З., Городецький М. Я., Горохова Т. В., Грама Т. В., Гринько Т. В., Громцева О. В., Даниленко В. І., Дебунов Л. М., Джинджоян В. В., Дядик Т. В., Кобченко А. А., Коваленко О. М., Ковшун Н. Е., Колосов А. М., Комар В. Ю., Комар Ю. М., Кравченко М. С., Краснікова Н. О., Кубецька О. М., Курінна І. Г., Куценко В. Й., Кучеренко С. К., Кушнір Н. Б., Левкович О. В., Лемберг А. Г., Лемберг А. М., Мазур В. С., Македон В. В., Максютенко І. Є., Маматова Л. Ш., Мацкевич Ю. І., Мутерко Г. М., Олійник Т. І., Остапенко Т. М., Острянин С. О., Павлов Р. А., Павлова Т. С., Редько В. Є., Савченко О. С., Семенча І. Є., Сливенко В. А., Солошенко П. В., Стрюков В. В., Тімар І. В., Хацько В. В., Хурдей В. Д., Царук Д. С., Черниш О. І., Чернишов О. Ю., Швець Г. О., Шевцова О. Й., Яковенко В. С., Яковенко О. Г., Яровенко Т. С.

У 67 Теорія та практика управління суб'єктами підприємництва : колект. моногр. / за заг. ред. Т. В. Гринько. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 440 с.

ISBN 978-617-645-376-5

У монографії узагальнено теоретико-методологічні засади управління суб'єктами підприємництва і обґрунтовано необхідність удосконалення сучасних механізмів та інструментів менеджменту суб'єктів підприємництва, досліджено сучасні моделі, проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні та світі, проведено аналіз концептуальних засад інноваційного розвитку підприємств у глобальному економічному просторі. Особливу увагу зосереджено на методологічних, теоретичних і методичних засадах управління конкурентоспроможністю суб'єктів підприємництва в умовах нестабільного ринкового середовища, досліджено концептуальні засади інноваційного розвитку підприємств у глобальному економічному просторі. Крім того, дослідження містить актуалізацію завдань з формування системи економічної безпеки в умовах ризику та невизначеності і обґрунтування організаційно-економічних аспектів управління торгівельною діяльністю суб'єктів підприємництва, також приділено увагу розвитку системи управління фінансово-економічною діяльністю суб'єктів підприємництва та проаналізовано світовий досвід реалізації стратегії розвитку суб'єктів підприємництва.

Матеріали монографії будуть корисні науковим працівникам, фахівцям підприємств різних видів економічної діяльності, викладачам, аспірантам і студентам економічних спеціальностей та широкому загалу спеціалістів.

УДК 658.5:005](477)(02.064)

ISBN 978-617-645-376-5

© Колектив авторів, 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
------------------------	---

РОЗДІЛ 1

МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ МЕНЕДЖМЕНТУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

<i>Дебунов Л. М., Яковенко О. Г.</i> Огляд існуючих AI/ML-моделей фінансової стійкості підприємства.....	12
<i>Кучеренко С. К.</i> Алгоритм вибору актуальних заходів покращення стратегічного становища підприємства на ринку	23
<i>Остапенко Т. М., Кубецька О. М.</i> Розрахунки за виплатами працівникам: обліковий та управлінський аспект	33
<i>Яровенко Т. С.</i> Економічні проблеми енергозбереження та енергоефективності	41

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

<i>Громцева О. В.</i> Тривалість життя як критерій оцінки ефективності медичної реформи.....	48
<i>Гринько Т. В., Гвініашвілі Т. З.</i> Ефективні комунікації як фактор забезпечення розвитку сучасного підприємства.....	60
<i>Кобченко А. А., Лемберг А. М.</i> Стратегії розвитку підприємств туристичної галузі	85
<i>Курінна І. Г.</i> Економічний потенціал підприємства: методичний аспект обґрунтування інтегральної оцінки	94
<i>Олійник Т. І.</i> Розвиток підприємницької активності в економічній системі....	103
<i>Стрюков В. В.</i> Підходи до впровадження стратегічного менеджменту в медичних коледжах	110

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ МОДЕЛІ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

<i>Бикова В. Г., Тімар І. В., Биков Б. Д.</i> Управління фінансовими ресурсами ОТГ в контексті забезпечення розвитку підприємництва.....	120
<i>Білоус-Сергєєва С. О., Солошенко П. В.</i> Жіноче підприємництво: теоретичні моделі та особливості впровадження.....	128
<i>Бортульов Є. С., Яковенко О. Г.</i> Моделювання системи управління проектами інформатизації на підприємстві.....	136

<i>Горохова Т. В., Маматова Л. Ш., Мутерко Г. М.</i>	
Соціальне підприємництво як елемент солідарної економіки	145
<i>Джинджоян В. В.</i> Визначення пріоритетів соціальної діяльності туристичних підприємств та їх розвитку	156
<i>Кравченко М. С.</i> Аналіз динаміки та сучасного стану розвитку підприємництва в Україні.....	163
<i>Комар Ю. М., Черниш О. І., Чернишов О. Ю., Комар В. Ю.</i> Теоретико-методологічні основи формування концептуальної атрибутивної моделі творчого управління повноцінним розвитком підприємництва	171
<i>Куценко В. Й.</i> Концепція органічного сільськогосподарського виробництва в соціально орієнтованій економічній системі.....	186
<i>Мацкевич Ю. І.</i> Проблеми та перспективи інноваційного розвитку підприємництва в Україні.....	195
<i>Редько В. Є., Сливенко В. А.</i> Державно-приватне партнерство в туризмі.....	203
<i>Савченко О. С.</i> Актуалізація розвитку підприємництва як чинника фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад.....	213
<i>Швець Г. О.</i> Сучасні тенденції розвитку соціального підприємництва	223

РОЗДІЛ 4

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ТОРГІВЕЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

<i>Величко О. П., Величко Л. А., Бережецька С. Ю.</i> Менеджмент операційних процесів торговельної логістики на ринку харчових продуктів	236
<i>Воробйова Н. П., Гаврилюк С. П.</i> Фінансово-економічні аспекти розвитку туристичного підприємництва в Україні	244
<i>Павлов Р. А., Павлова Т. С., Лемберг А. Г.</i> Неправда як інструмент формування організаційної легітимності підприємницьких структур	250
<i>Хурдей В. Д.</i> Управління підприємствами оптової торгівлі на засадах комерційних цінностей	269

РОЗДІЛ 5

РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

<i>Бененсон О. О., Краснікова Н. О.</i> Секторні біржові фонди SPDR як ефективний інвестиційний інструмент.....	277
<i>Ковшун Н. Е., Кушнір Н. Б., Царук Д. С.</i> Вартісно-орієнтовані показники як інструменти фінансового моніторингу сучасних підприємств.....	286
<i>Семенча І. Є., Хацько В. В.</i> Теоретичні засади діяльності кредитних спілок України	297

РОЗДІЛ 6
УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ
СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА
В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

<i>Дядик Т. В., Даниленко В. І., Боровик Т. В.</i> Міжнародна практика забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки....	305
<i>Коваленко О. М., Вінічук І. М.</i> Управління конкурентоспроможністю на страховому ринку України в контексті розвитку інформаційних технологій	314
<i>Колосов А. М.</i> Сучасна парадигма менеджменту підприємств в умовах нестійкого ринкового середовища.....	321
<i>Мазур В. С., Городецький М. Я.</i> Особливості формування конкурентоспроможності автосервісних підприємств	330
<i>Острянин С. О., Яковенко О. Г.</i> Моделювання рекламної діяльності в умовах некерованих факторів попиту	353

РОЗДІЛ 7
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ У ГЛОБАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРИ

<i>Македон В. В.</i> Визначення пріоритетів розвитку промислових корпорацій на основі моделей штучного інтелекту	360
<i>Максютенко І. Є.</i> Управління персоналом в інноваційних компаніях	371
<i>Яковенко В. С.</i> Організаційно-інфраструктурне забезпечення екосистеми стартапів в Україні.....	379

РОЗДІЛ 8
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
В УМОВАХ РИЗИКУ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

<i>Левкович О. В.</i> Перспективи розвитку ринку облігацій в Україні в контексті економічної безпеки.....	387
<i>Шевцова О. Й., Грама Т. В., Біла К. О.</i> Дефіцит державного бюджету як фактор бюджетної безпеки	396
Анотації	405
Відомості про авторів	435

РОЗДІЛ 6

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ
СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА
В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Т. В. Дядик, В. І. Даниленко, Т. В. Боровик

**МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ
ЕКОНОМІКИ**

Основною метою і змістом аграрної політики економічно розвинених країн у даний час є розвиток високоефективного та конкурентоспроможного сільського господарства на основі державного регулювання цього сектору шляхом: підтримки доходів виробників, цінового втручання, компенсації витрат виробникам (субсидування), виділення державних коштів для розвитку виробничої інфраструктури, здійснення пільгової податково-кредитної політики та зовнішньоторговельної політики зі субсидуванням експорту та ін.

Державна підтримка сільського господарства зіграла основну роль у різкому збільшенні виробництва продовольства в країнах, які є на даний час його найбільшими експортерами – США, Канаді, країнах ЄС та Китаї [4, 10].

Отримання та максимізація прибутку – вирішальні стимули для підприємницької діяльності у країнах з розвинутою ринковою економікою, що гарантують її конкурентоспроможність.

Відомі та підтверджені наступні постулати «титанів» економічної теорії: А. Сміта – «...Піклування про власний прибуток є єдиним мотивом, який визначає вибір власника будь-якого капіталу – використовувати його в землеробстві, промисловості або будь-якій окремій галузі оптової чи роздрібною торгівлі» [6, с. 519]; А. Маршала – «...Людина не захоче продовжувати свою справу, якщо не буде впевнена в тому, що виручка від неї перевищить відсоток на капітал за поточним курсом. Такий дохід називається прибуток» [3, с. 134]; Й. Шумпетера, який стверджував, що конкуренція являє собою суперництво старого з новим – «Нові технології, нові джерела забезпечення потреб, нові типи організації виробництва. Забезпечення конкурентоспроможності – процес, що постійно змінюється, у ньому виникають нові товари та послуги, нові елементи комплексу маркетингу, інноваційні виробничі процеси, нова сегментація ринку тощо [10, с. 91].

Мета роботи. Задля досягнення конкурентоспроможності провідної галузі національної економіки України та мінімізації соціально-економічних помилок, метою досліджень було вивчення досвіду провідних країн світу, які досягли великих успіхів у розвитку сільського господарства, його конкурентоспроможності на міжнародній арені, а також розгляд державних регулюючих заходів і їх можливого застосування в Україні.

Одержання прибутку в галузях сільського господарства вирішальною мірою визначається утриманням конкурентної переваги і є не лише похідною інвестиційних зусиль, спрямованих на максимальне використання національного ринку, оскільки удосконалення останнього є платформою виходу на міжнародний ринок.

Тривалість утримання конкурентної переваги в аграрній галузі залежить від системи чинників, найважливішими серед яких є: джерело конкурентної переваги – дешева робоча сила чи найбільш доступна низьковартісна сировина, які можуть без значних зусиль отримати конкуренти, або переваги вищого рівня – інноваційна запатентована технологія, виготовлення унікальної продукції чи надання нових послуг, що дають змогу утримувати перевагу у більш тривалий термін. Нехтування цими чинниками, копіювання прийомів, які колись дозволили досягти успіху на ринку, не забезпечать бажаної конкурентоспроможності.

Сучасна конкурентна боротьба все більшою мірою зміщується у напрямку виробів техніко-технологічних новітностей, а ринок продукції є «полем» змагання за лідерство у їх виробництві. Лише ті підприємства, які гостро відчують потенціальну можливість змін і прискорюють їх повсюдно, виходять на ринок першими та забезпечують масове виробництво новинок, можуть розраховувати на повне відшкодування витрат й отримання високих прибутків.

Новації визначають зміну лідера в конкуренції у разі, коли конкуренти не визначили «ноу-хау» нового способу, не можуть чи не бажають змінити власну поведінку.

Умови, що склались останнім часом в науковому середовищі України (передусім в аграрному секторі), не дозволяють забезпечувати розвиток ефективних конкурентних відносин і конкурентоспроможного виробництва на основі інноваційних засад, головною умовою яких є постійне оновлення технологій, що потребує значних творчих зусиль та насамперед повноцінного інвестиційного процесу, створення адекватного правового поля, нормативно-правової бази тощо, які б стимулювали інноваційний процес і гарантували захист прав його учасників.

Низький рівень інвестування в Україні ускладнено низьким кредитним потенціалом кредитних банків, відтоком капіталів за межі країни, звуженням платоспроможного попиту населення та підприємств, незадовільним фінансовим становищем останніх. Українські підприємства не мають достатнього інвестиційного потенціалу, тому продовжують інвестувати в екстенсивний (ремонт і модернізація уже наявних приміщень та устаткування), а не в інтенсивний напрямок розвитку економіки (впровадження прогресивних технологій).

Динаміка продуктивності праці на сільськогосподарських підприємствах України за даними 2014–2018 рр. не є стабільною (рис. 1): так, у 2015 р. та 2017 р. продуктивність праці у сільському господарстві відчувала певний спад, у порівнянні з попередніми роками, що є неприпустимим у сучасних умовах. Однак у 2018 р. намітився деякий приріст за цим показником, який становив усього 15,5 %.

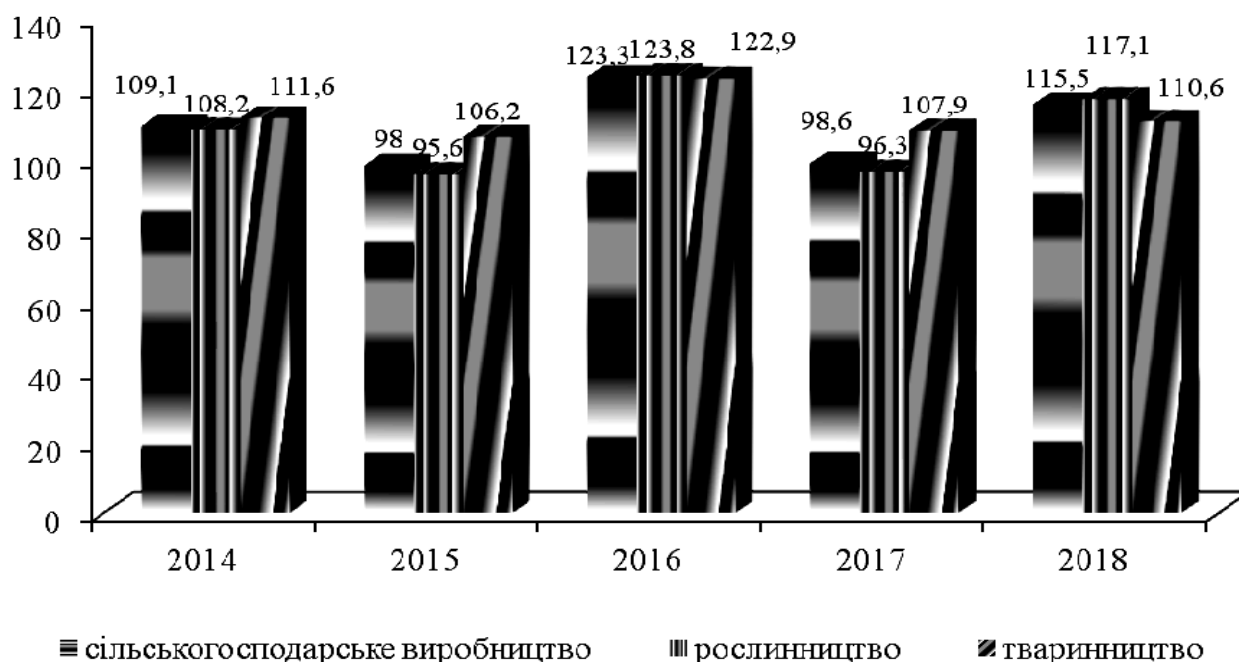

Рис. 1. Продуктивність праці на сільськогосподарських підприємствах України за 2014–2018 рр., % до попереднього року [1]

У 2019 році Україна опустилася на 85 місце з 141 країни світу, втративши свої позиції за Індексом глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index, GCI) та за даними Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ). Переважно негативна динаміка спостерігається за показником фінансової діяльності, згідно з яким Україна втратила 19 позицій та змістилась з 117 на 136 місце, та показником, що характеризує стан галузі охорони здоров'я, за яким Україна втратила 9 позицій та опустилась з 92 на 101 місце. Спостерігається також погіршення стану в галузі ІКТ: наша країна посіла 78 місце, втративши одну позицію. За макроекономічними показниками Україна перемістилась з 131 на

133 місце, а за показником інноваційних можливостей опустилась з 58 на 60 місце [11].

Прикладом високої ефективності та повноцінної віддачі науки є економічний розвиток Сполучених Штатів Америки. Тут сільськогосподарська галузь протягом тривалого періоду залишається конкурентоспроможною, не дивлячись на високі трудові матеріальні витрати.

З 1939 по 1950 рр. спостерігалось швидке зростання продуктивності сільськогосподарського виробництва у США, а після закінчення Другої Світової війни продуктивність сільськогосподарського виробництва зросла вдвічі (рис. 2).

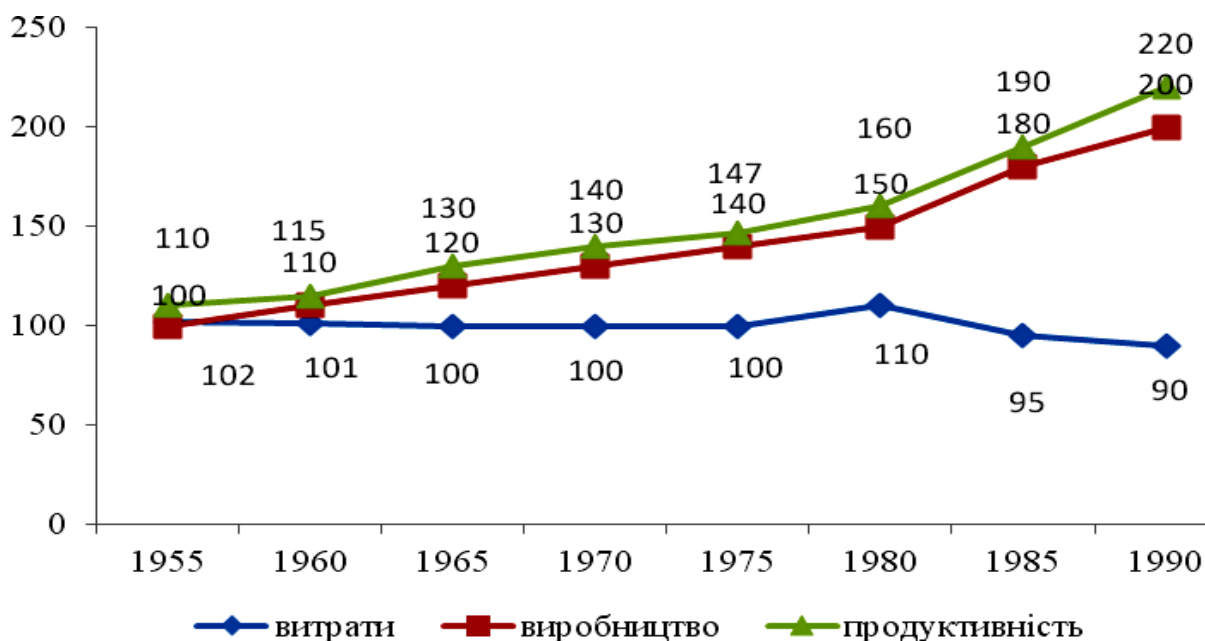

Рис. 2. Рівень зростання продуктивності сільського господарства США, % до попереднього періоду [9, с. 5]

Основними чинниками такого зростання економісти вважають поєднання аграрної економіки з державним регулюванням (контроль якості, санітарна профілактика, моніторинг зовнішнього середовища, державні інвестиції в наукові дослідження й освіту, жорстке регулювання цін та експорту), що насамперед забезпечує оптимізацію структури інвестицій.

Унікальний досвід розвитку аграрної сфери США обумовлений не лише наявністю унікальних природних ресурсів. Протягом другої половини ХХ ст. на першому місці були виключно значні інвестиції в інтенсивні наукові дослідження та втілення отриманих результатів у життя. Це дозволило США розвинути систему аграрних університетів, проводити активні наукові дослідження та створити підґрунтя для вагомого зростання продуктивності сільського господарства (рис. 3).

Обсяг загальних інвестицій в наукові дослідження та розвиток аграрного ринку США, його інфраструктури складає майже 50 % середнього приросту загальної продуктивності за кожний період. Пік такого інтенсивного зростання зафіксований наприкінці 80-х років ХХ ст.

Отримані результати вказують на те, що високу частку інвестицій в наукові дослідження складають приватні інвестиції; пошук прогресивних, ресурсощадних, енергоощадних і високоефективних технологій, біотехнологій; інноваційність, удосконалення та модифікація матеріально-технічної бази тощо.

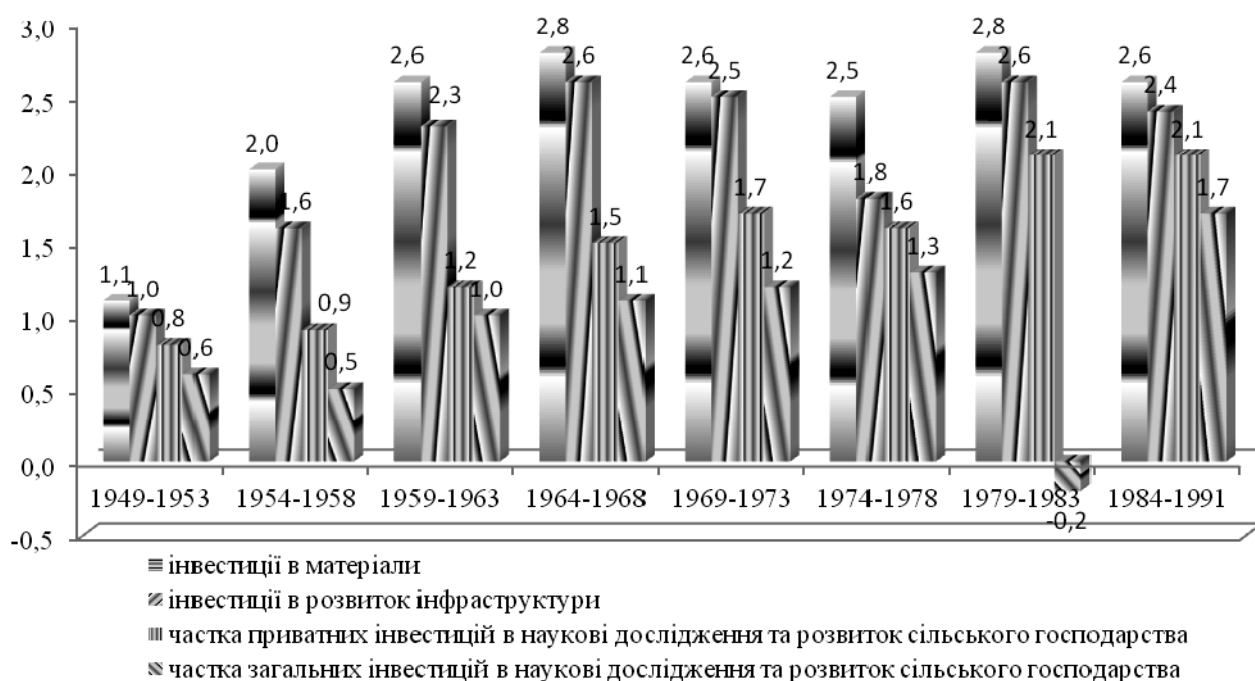

Рис. 3. Індеси зростання продуктивності сільського господарства США відповідно до інвестицій, до попереднього періоду [9, с. 31]

Досвід розвинених країн показує, що державна допомога аграрному сектору виражається в компенсації частини витрат на виробництво шляхом диференціації податкових ставок, введення податкових і кредитних пільг, субсидування тощо. У США кредитна база в сукупних витратах сільського господарства становить до 70 %, в Англії та Німеччини – до 50 %. Забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств на продовольчому ринку та їх надійний захист від монополістів досягається через створення асоціацій кооперативів. Ряд аграрних американських кооперативів є надзвичайно потужними – 7 таких кооперативів (0,4 % від загальної кількості) мають грошовий оборот більше 1 млрд дол. [5].

Конкурентні переваги аграрного сектору на внутрішньому і особливо зовнішньому ринках більшості країн ЄС підтримуються за допомогою механізмів

субсидування. У країнах ЄС в Договорі «Про Європейський Союз» передбачено забезпечення справедливого доходу для сільськогосподарських підприємств шляхом створення спільної системи продовольчих ринків, застосування єдиного механізму ціноутворення й інтервенційних заходів. Спільна організація охоплює наступні напрямки: різнобічна допомога виробництву, державний моніторинг і регулювання цін, централізовані заходи зі зберігання та транспортування, оптимізація механізму стабілізації експорту й імпорту. Витрати на сільське господарство досягають 45 % бюджету ЄС. Щорічні виплати з Фонду гарантій Євросоюзу, в середньому на одне господарство, становлять близько 5,7 тис. євро (в тому числі для великих сільськогосподарських підприємств, які володіють значним експортним потенціалом – 18 тис. євро) [2].

У більшості розвинених країн застосовуються різні цінові системи підтримки конкурентоспроможності та захисту сільськогосподарського товаровиробника. У США виплати фермерам тільки для підтримки цінової політики складають приблизно 17 млрд доларів за рік, а в цілому державні дотації американським фермерам виражаються в сумі 60 млрд доларів.

Позитивним є те, що фермерам США уряд пропонує два варіанти підтримки збуту продукції. Фермер має право вибору програми підтримки комерційної діяльності, виходячи з власних інтересів: страхування від обвалу цін (PLC), яке гарантує виплати компенсацій у разі зниження цін на продукцію рослинництва відносно прогнозованого рівня; страхування сільськогосподарських ризиків (ARC).

Європейський фермер за рахунок ринкових цін отримує лише частину доходів, а решта оплачуються державою – із загальних видатків бюджету близько 40 % спрямовується на підтримку АПК. Уряд Франції щорічно на підтримку аграріїв спрямовує майже 40 млрд євро на рік. Французькі фермери мають можливість використовувати пільгове кредитування: на оновлення сільськогосподарської техніки надаються позикові кошти під 3–4 % річних, на покупку землі – близько 7 % річних [4].

Сільське господарство Канади є пріоритетним, адже ця країна займає п'яте місце за об'ємами експорту аграрної продукції на міжнародному рівні. Держава сприяє розвитку аграрної науки, інвестуючи значні кошти у наукові дослідження аграрної галузі, а також надає вагому державну підтримку сільськогосподарським товаровиробникам; створюються регулюючі державні компанії, на які покладаються функції регулювання пропозиції, контролю внутрішнього вироб-

ництва й обмеження імпорту за допомогою встановлення високого ввізного мита.

Нідерланди, досягнувши серйозних позицій на світовому аграрному ринку, основним пріоритетом у сільському господарстві вважають не підвищення продуктивності, а сталий інноваційний розвиток – інноваційність продукції, технологій, напрямів діяльності тощо [4].

У розвинених країнах ефективність та конкурентоспроможність аграрного виробництва обумовлюється високим ступенем розвитку сільськогосподарської кооперації та агропромислової інтеграції. Особливо значна роль кооперації у розвитку сфери переробки, зберігання та реалізації сільськогосподарської продукції, агросервісного і кредитного обслуговування фермерів.

Під впливом процесів посилення конкуренції на агропродовольчих ринках серйозні зміни відбуваються у сфері агропромислової інтеграції. Взаємодія великих торгових або переробних структур з сільськогосподарськими підприємствами здійснюється, як правило, на основі вертикальної інтеграції й контрактиції. Разом з тим, в провідних країнах світу найбільш значущі сфери аграрної економіки охоплені агрокластеризацією, що свідчить про високий рівень розвитку інтеграційних процесів в АПК [7].

В інших країнах (залежно від їх специфіки) інтеграція в АПК проходить у формі різних моделей, загальним для яких є те, що цей процес охоплює галузі, пов'язані з агропродовольчою системою (сільське господарство, переробна та харчова промисловість, сфера реалізації).

У країнах ЄС в сфері сільськогосподарського виробництва переважають дрібні фермерські господарства, що обумовлено, головним чином, історично сформованим укладом; в сфері переробки та забезпечення АПК конкурують великі компанії.

Поряд із розвитком горизонтальної та вертикальної інтеграції в зарубіжних країнах, активно розвивається сільськогосподарська кооперація, якій відводиться провідна роль у виробництві продуктів харчування.

У кооперативи об'єднанні переважно всі фермерські господарства Швеції, Данії, Фінляндії, Норвегії, Нідерландів. Майже 80 % кооперативів фермерів – у Франції, Бельгії, Німеччині та інших країнах Європи, 60 % – у США, Канаді, Австралії.

В Європі продається 80 % продукції фермерських господарств і покривається більше 50 % забезпечення матеріально-технічної бази для сільського господарства через систему кооперації. В Америці кооперативні об'єднання

забезпечують товарами 30 % продовольчого ринку, зокрема – 72 % молока, 53 % цукру [8].

Кооперація дозволяє фермерам мати економічну «силу» на ринку шляхом концентрації пропозицій стосовно їх продукції, створюючи альтернативний канал збуту продукції, а також стримуючи можливе падіння рівня закупівельних цін.

Ці кооперативи для своїх членів організують поставку «молодняку» для вирощування та відгодівлі, тварин для маточного стада, різних засобів виробництва тощо. Вони мають розгалужену мережу пунктів забою тварин, холодильних установок, переробних підприємств, що дозволяє їм займати більше 60 % позицій в забої худоби і 40 % в поставках м'яса на експорт.

У країнах з розвиненим агропромисловим виробництвом широкого поширення набула контрактна форма агропромислової інтеграції. У США на цій основі виробляється приблизно 30 % сільськогосподарської продукції. Контракти з фермерами укладають промислові та торговельні компанії.

Найбільше контрактація розвинена у виробництві та збуті продукції, яка швидко псується, а також продукції, що надходить на переробку. Досвід розвинених країн світу свідчить про те, що з метою забезпечення їхньої продовольчої безпеки ними проводиться політика всебічної та суттєвої державної фінансової підтримки, а також вживаються заходи з економічного регулювання галузі.

Висновки та перспективи подальших наукових розробок у цьому напрямку. Розгляд зарубіжного досвіду забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору дозволяє сформулювати основні моменти, які повинні враховуватися при організації конкурентоспроможного АПК України: державна підтримка та регулювання галузі, в тому числі стимулювання експорто-орієнтованих галузей на основі субсидування, кредитно-фінансової підтримки, системи пільгового оподаткування в сільському господарстві; високий рівень інтеграції і кооперації в сфері виробництва, переробки та реалізації аграрної продукції на кластерній основі, що забезпечує високий рівень конкурентоспроможності галузі на світових ринках; створення ефективного механізму інвестування, оскільки відсутність чіткої схеми розміщення інвестиційних коштів призводить до того, що потенційні інвестори не ризикують вкладати кошти в високорентабельні та довгострокові проекти; безперервне, своєчасне використання новацій, що забезпечує безперервний поступальний розвиток аграрного сектору; поєднання внутрішніх можливостей господарюючих суб'єктів з інвестиціями дер-

жави; впровадження додаткових субсидій для органічного сільського господарства, що є основним вектором сучасного виробництва.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. Статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 16.03.2020).
2. Договір про заснування Європейської Спільноти URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017/para0266 (дата звернення 10.03.2020 р.).
3. Маршалл А. Принципы политической экономики. Т. 1.: Пер. с англ. М.: Прогресс, 1983. 415 с.
4. Світові моделі підтримки сільського господарства. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2012230-svitovi-modeli-pidtrimki-silskogo-gospodarstva.html> (дата звернення 12.03.2020 р.).
5. Світовий досвід кооперації в сільському господарстві. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/731/39/1/3/> (дата звернення 10.03.2020 р.).
6. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. М.: Наука, 1993. Кн. 1–3. 572 с.
7. Шинкаренко М. С. Міжнародний досвід організації бухгалтерського обліку в сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах. *Вісник КНУТД. Серія «Економічні науки»*. № 3 (87), 2015. URL: https://knutd.edu.ua/publications/pdf/Visnyk/2015-3/43_52.pdf (дата звернення 17.03.2020 р.).
8. Шпортюк Н. Л. Зарубіжний досвід державної підтримки агропромислового комплексу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 7. С. 130–133.
9. Dale Colyer, P. Lynn Kennedy, R. Paul Krugman et al. editors. *Competition in agriculture: the United State in the Word Market*. NY.: Food Products Press, 2000. 323 p.
10. Joseph A. Schumpeter *The theory of Economic Development*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1934. 255 p.
11. The Global Competitiveness Report 2019. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (дата звернення 16.03.2020 р.).

**УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ
НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ
В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

У ринкових умовах висока конкурентоспроможність суб'єктів господарювання є основним чинником отримання значних, а головне, стабільних прибутків.

Висока конкурентоспроможність є ключовою умовою стабільного функціонування та розвитку будь-якої організації. Процес взаємопроникнення національних ринків фінансових послуг у цілому і його сегментів зокрема зумовлює необхідність оцінювання конкурентних позицій кожного окремого суб'єкта господарювання. Це стосується також діяльності страхових компаній. Конкуренція у сфері страхових послуг мотивує її учасників на досягнення лідируючих позицій.

Разом з тим, сучасні соціально-економічні тенденції свідчать про те, що найбільш розвинуті країни світу, тобто ті, що стоять на порозі переходу до інформаційного суспільства, більше 50 % внутрішньої економічної діяльності «перенесли» у сферу послуг, при цьому залишаючись законодавцями у створенні прогресивних інформаційних технологій.

Сьогоденний етап розвитку економіки України та бізнесу характеризується широким застосуванням засобів обробки інформації і комп'ютерної підтримки рішень.

Особлива роль належить інформаційним технологіям як інструменту, який використовується в управлінні фінансовими, зокрема страховими ресурсами, адже в нинішніх умовах функціонування страхового ринку необхідно користуватися точними даними та швидко обробляти значні обсяги інформації.

Серед напрямів, які потребують дослідження, доцільно виділити шляхи покращення конкурентоспроможності організацій, що суттєво впливає на розроблення стратегії і тактики їх діяльності на ринку.

Ця категорія досліджується у працях іноземних і вітчизняних науковців відносно загальних перспектив розвитку (Т. О. Загорна, Ю. Б. Іванова, О. М. Тищенко, Г. В. Калягин, Д. І. Котельніков), підвищення конкурентоспроможності підприємства за рахунок сучасних напрямів стратегічного маркетингу (К. І. Антонюк, С. М. Задорожна, Н. В. Куденко) та менеджменту (А. В. Войчак, Б. А. Соловійов).

Нині чимало наукових досліджень присвячено питанням оцінки рівня конкурентоспроможності страхових компаній та методології управління нею